

Kuruluşu, Öğrencileri, Etkisi: Amerikalı Seyyah Diplomat ve Misyonerlerin Anılarıyla Robert Kolej

Sena COŞĞUN-KANDAL¹

¹Erzincan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkiye

Gönderilme Tarihi: Kasım 2017 Kabul Tarihi: Aralık 2017

Özet:

Hıristiyanlıkta misyonerlik faaliyetleri her zaman var olmuşsa da, bunun Hıristiyan olmayan toplumlar için bir problem durumuna gelmesi 19. yüzyılın başlarına rastlar. Çünkü bu tarihlerde misyonerlik faaliyetleri örgütlenmeye başlamıştır. Bu örgütlenmede de en önemli rolü eğitim faaliyetleri almıştır. Dolayısıyla Doğu'daki azınlık okullarına yönelik ilgi artmış, Osmanlı Devleti içerisindeki azınlık okulları da bu ilginin odağında yer almıştır. Sınırları içerisinde her zaman azınlıklara ait okullar bulunan Osmanlı Devleti için bu okulların bir sorun haline gelmesi de söz konusu ilgiyle başlamıştır. Azınlık okulları, hem 19. yüzyılın başlarından itibaren hızla artmaya başlamış, Tanzimât, Islahât ve Adâlet Fermânları ile birlikte kontrolden çıkmış hem de misyonerlik faaliyetleri sebebi ile devletin bu okullar üzerinde hakimiyet sağlaması zorlaşmıştır. Devleti zorlayan bu okullardan en meşhuru Amerikalılar tarafından kurulan Robert Kolej'dir.

Robert Kolej üzerine yapılan çok sayıda araştırma mevcuttur. Bu araştırmaların büyük kısmı çok ciddi ve nitelikli eserlerdir. Ancak hiçbirinde seyahatnameler değerlendirilmemiştir. Bu çalışmada Amerikalı seyyah, diplomat ve misyonerlere ait sekiz seyahatname nitel araştırma yöntemlerinden doküman inceleme ile ele alınmış, literatürdeki bu ufak boşluğun doldurulması hedeflenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Azınlık Okulları, Amerikan Okulları, Misyonerlik, Seyahatname, Türk Eğitim Tarihi

Abstract

Missionary activities have always existed in Christianity, however, the fact that this situation becoming a problem for non-Christian societies coincides with the beginning of the 19th century. It is because the missionary activities have begun to organize on these dates. The most important role in this organization was undertaken by educational activities. Thus, the interest in the minority schools in the orient increased. Minority schools in the Ottoman Empire were in the center of this interest. These schools' becoming a problem for the Ottoman State, which always had schools belonging to minorities within its borders, also started with this interest. Not only did the minority schools get out of control by growing rapidly with the Tanzimât, and Edicts of Reform and Justice since the early 19th century but also it became difficult for the state to dominate these schools due to the missionary activities. The most famous of these schools that were challenging for the state was Robert College, founded by Americans.

There are a lot of studies made about Robert College. The majority of these studies are very significant and qualified works. However, the travel writings were not used in any of them. In this study, it is aimed to fill this small gap in the literature by addressing eight travel writings belonging to American travelers, diplomats, and missionaries by document reviewing which is a qualitative research method.

Keywords: Minority Schools, American Schools, Missionary, Travel Writings, History of Turkish Education

*Sorumlu Yazar E-mail: senacsngn@gmail.com

Orcid ID:

GİRİŞ

Çok uluslu bir imparatorluk olması dolayısıyla sınırları içerisinde her zaman azınlıklara ait pek çok okul bulunan Osmanlı Devleti için, bu okulların problem durumuna gelmesi misyonerlik faaliyetlerinin başlaması ve devletin zayıflaması ile olmuştur. Açıktır ki Hıristiyanlığın yaygınlaşmaya başladığı tarihlerden itibaren misyonerlik faaliyetleri var olagelmıştır. Cizvit, Fransisken tarikatlarının, Redemtorist, Lazerist, Katolik ve benzeri mezheplerin Doğu ülkelerinde her zaman misyonerleri bulunmuştur. Ancak 19. yüzyılda misyonerlik faaliyetleri için belirgin bir fark ortaya çıkmıştır. Bu yüzyıldan itibaren misyonerler, hızlı bir örgütlenme içerisine girmişlerdir (Ergün, 1996: 385) ve bu örgütlenmede eğitim her zaman en önemli aracı oluşturmuştur.

Osmanlı Devleti sınırlarında faaliyet gösteren ilk Amerikalı misyonerler, Pliny Fisk ve Levi Parsons (1820/İzmir) (Kocabaşoğlu, 2000: 15) ile Gridley ve Brewer (1826/İzmir) beylerdir (Bartlett, 1876: 1). Bu misyonerlerin hepsi, on altı Amerikan misyoner örgütünün en kıdemli ve güçlüsü olan *American Board of Commissioners for Foreign Missions*'un (ABCFM) üyeleridir. 1810'da kurulan ve ilk misyonerlerini Hindistan'a gönderen örgütün, 1876'da yayınlanan raporunun ilk cümlesinde Asya'nın misyonerlik faaliyetleri için önemi, şu cümle ile net bir şekilde belirtilmiştir: "*Misyonerlik faaliyetleri açısından Türkiye, Asya'nın anahtardır*" (Bartlett, 1876: 1).

19. yüzyılın ilk yarısında örgütün öncelikli hedefi, okul açmak değil, sonraki yıllarda çalışılacak sahada derinlemesine araştırma yapmaktır (Kocabaşoğlu, 2000: 122). Buna rağmen 1830'lu yıllarda özellikle 1839'da, Robert Kolej'in kurucusu Cyrus Hamlin'in "*İngiliz siyâsetinin zaferi*" olarak nitelendirdiği (Hamlin, 1878: 55), Tanzîmât Fermânı'nın ilanı ile birlikte okul sayısında artış görülmektedir. Ancak bu konuda asıl gelişme Islahât Fermânı ile gerçekleşmiştir. Aslında 1856 öncesinde de gayr-i müslimlerin okul açmaları serbesttir. Ancak bu, padişah fermânı ile mümkün olmaktadır. Islahât Fermânı ile birlikte, gayr-i müslimlere bu konuda bir özgürlük getirilmiştir (Somel, 2015: 695). 1869'da yayınlanan Maârif-i Umûmiyye Nizamnâmesi ile birlikte yabancı okullar üzerindeki denetim arttırılmaya çalışılmışsa da, pek çok okulun ruhsatsız bir şekilde eğitime devam etmiş olması bu denetimin sağlanamadığını göstermektedir¹. Üstelik, söz konusu nizamnâmenin 129. maddesi ile Osmanlı vatandaşı olmayan yabancıların da² Osmanlı sınırları içerisinde okul

¹ II. Abdülhamid Devri Maârif Nâzırlarından Ahmet Zühdü Paşa'nın muhtemelen 1311/1894 tarihinde hazırlanmış olduğu rapora göre 4547 gayr-i müslim okulunun 4049'u ruhsatsızdır, bkz: Çetin, 1981, ayrıca bkz: Ortaylı, 1981.

² Maârif-i Umûmiyye Nizamnâmesi 129. madde: Mekâtib-i Husûsiyye bazı mahallerde cemaâtler tarafından veya gerek tebaa-i Devlet-i Âliyye ve gerek tebaa-i ecnebiyyeden olan efrâd ve eşhastan biri cânibinden ücretli veya ücretsiz olarak ihdâs ve tesis olunan mekteplerdir ki bunların masârifât ve muhassasâtı ya müessilleri tarafından veyâhüd merbût oldukları vakıfları cânibinden idâre ve rüyet kılınır. Memâlik-i Şahânedede bu nevî mekteplerin tesisine evvelâ muallimlerin yedinde Maârif Nezâreti cânibinden veyâhüd mahallî Maârif İdâresinden şahadetnâme bulunmak ve sâniyen bu mekteplerde âdâba ve politikaya mugayir ders okutturulmamak için tâlim olunacak derslerin cetveli ve kitapları Maârif Nezâretinden veyâhüd mahallî Maârif İdâresinden tasdik edilmek üzere taşrada ise Vilâyet Maârif İdâresiyle Vilâyet valisi tarafından ve Dersâdette Maârif Nezâreti cânibinden ruhsat-ı resmîyye verilir. Bu üç şart kâmilten mevcut olmadıkca Mekâtib-i Husûsiyye küşadına ve devamına ruhsat verilmez ve hilafında hateket-i vuku' tarihinde men' ve sed' olunur. Mekâtib-i Husûsiyye küşad edenlerin tâyin edecekleri hocaların yedlerinde şahadetnâme bulunduğu halde onu Maârif İdâresine tasdik ettirmeleri lâzım gelecektir. (BOA, Y..EE., Dosya No: 112, Gömlük No: 6)

açmalarına izin verilmiş ve böylece okul sayısı artmakla beraber, bu okulların üzerinde denetim kurma gücü azalmıştır³.

Azınlıklara okul açma hususunda kolaylık getiren bir başka metin, Fermân-ı Adâlet'tir. Tanzîmât ve Islahât Fermânı'na ek olarak Fermân-ı Adâlet, "*Hıristiyanların her türlü işlerinde ve okul açmalarında kolaylık sağlanacaktır*" maddesi (Yıldız ve Yavaşer, 2016: 583) ile Hıristiyan okullarının sayısının artmasına sebep olmuştur. Öyle ki, 1900 yılına gelindiğinde sadece Anadolu'daki Amerikan okulları 417'yi, öğrenci sayısı ise 17.556'yı bulmuştur (Kocabaşoğlu, 2000: 122). Bu okullardan en önemlisi ise Robert Kolej'dir.

Robert Kolej'in kurucusu Cyrus Hamlin 5 Ocak 1811'de ABD'de Waterford-Maine'de, ailenin en küçük çocuğu olarak dünyaya gelmiştir (Stevens, 2012: 21). Hamlin, Portland Kilisesi'nin sunduğu bursla önce Bridgton Akademi'ye burada geçirdiği iki yılın ardından da 1830'da Bowdoin Koleji'ne gitmiştir. Bowdoin Kolej, müfredatı sadece din eğitimi ile sınırlı olmayan aynı zamanda bilimi, özellikle de mühendislik eğitimi içerisine alan bir kolejdur. Öyle ki Hamlin, burada bir buhar makinesi yapmış ve karşılığında geçimini bir süre sağlayacak kadar para kazanmıştır (Stevens, 2012, 55-66). 1834'te Bowdoin Kolej'den mezun olunca (Bliss, Dwight & Tupper, 1904: 286) Enoch Pond'un etkisi ile Bangor Rahiplik Okulu'na gitmiş (Stevens, 2012: 73), burada fizik ve Afrika üzerine konferanslar vermiştir. Misyoner olarak gitmeyi düşündüğü yer Afrika olsa da tehlikeli bir bölge olması sebebi ile bu talebi kabul edilmemiş ve İstanbul'a gitmek üzere görevlendirilmiştir (Akaş, 2017: 15).

Cyrus Hamlin ve eşi Henrietta, 17 Ocak 1839'da İzmir'e, on gün sonra da İstanbul'a gelmişlerdir (Hamlin, 1912: 178). Tarih, Sultan II. Mahmut'un saltanatının son dönemlerine denk gelmektedir. Hamlin, söz konusu dönemde Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu *hayli kritik* (Hamlin, 1878: 28) durumu dikkatli bir şekilde gözlemleyip not etmiştir. Bu arada hızla hazırlıklara başlamış ve 4 Kasım 1840'ta İstanbul'daki ilk Amerikan okulu olan ve 22 yıl eğitim veren *Bebek Teoloji Okulu*'nun (Bebek Seminary) açılışını yapmıştır. Ermeni gençlerine yönelik olan okul iki öğrenci ile açılmış ise de öğrenci sayısı hızla çoğalmıştır (Hamlin, 1912: 208-9). Oldukça cesur bir öğretim planı hazırlayan Hamlin, okulda din eğitiminin yanı sıra öğrencilerin el becerilerini geliştirecek atölyeler kurmuş, okulun öğrencisi olmayan gençlerin de katılabileceği fizik ve kimya deneyleri gerçekleştirmiş, eğitim dilini İngilizce yapmıştır (Akaş, 2017: 17). Hamlin bu okulda çağına göre oldukça ilerici eğitim yöntemleri kullanmış, öğrencilerin kendine yardım (self help) ilkesi çerçevesinde üretici faaliyetlerde bulunmalarını sağlamıştır (Kocabaşoğlu, 2000: 62). Öyle ki, un değirmeni, fırın, çamaşırhane, soba ve ayakkabı kalıbı atölyesi açmış (Bliss vd.,1904: 286), Bowdoin Kolej'deki üretici sistemi örnek almış ve kendi okulunda kullanmıştır. Ancak tüm bu çalışmalar Amerikan Misyon Heyeti'nin dikkatini çekmiş, heyet, okulda fazla eğitim verildiğini ve misyonerlik faaliyetlerine gereken zamanın ayrılmadığını düşünmüştür (Akaş, 2017: 17). Bunun yanı sıra Ermeni Patrikhânesi de, çoğunlukla Ermeni öğrencileri merkeze alan okuldan rahatsızlık duymuştur. Bu tepkiler üzerine okul 1841'de kapatılmışsa da 1842'de tekrar açılmıştır, 1843'te de Çelebi Yorgaki'nin Bebek'teki evine taşınmıştır (Hamlin, 1912: 256). Okul, 1856'da tam bir ilahiyat okulu kimliğine bürünmüştür ki ABCFM ile Hamlin arasında eğitim stratejilerine ilişkin ayrılıklar da bu dönemde su yüzüne çıkmıştır. Hamlin,

³ Buna rağmen ilerleyen tarihlerde okulları kontrol etmeye yönelik ciddi girişimler de olacaktır, bkz: Fortna, 2005: 122-124

1860'da ABCFM'den tamamen ayrılarak kendini Robert Kolej'in kuruluş hazırlıklarına vermiştir (Kocabaşoğlu, 2000: 61).

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada, İstanbul'u ziyaret etmiş Amerikalı seyyah, misyoner ve diplomatların Robert Kolej üzerine gözlemleri temel alınarak, Kolej'in kuruluşu, öğrencileri ve etkisi değerlendirilmeye çalışılmıştır.

YÖNTEM

Bu araştırmada tarama yöntemi ile elde edilen veriler (seyahatnameler) nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi ile incelenmiştir.

Veri Kaynağı

Bu araştırma için öncelikle İstanbul'a gelmiş ve anılarını kaleme almış Amerikalılar tespit edilmiş, bunlar içerisinde Robert Kolej'den bahsetmeyenler elenmiştir. Elde kalan seyahatnameler analiz edilmiş ve bunlardan farklı bilgiler sunan sekiz seyahatname araştırma için seçilmiştir. Bu seyahatnamelerdeki bilgiler seyahatname dışındaki kaynaklarla desteklenmiştir/karşılaştırılmıştır.

Araştırmada kullanılan seyahatnameler şunlardır:

- Dodd, B. A. (1903). *In the Places of the Sultan*, New York: Dodd, Mead and Company.
- Tupper, H. A. (1898). *Around the world with eyes wide open*, New York: The Christian Herald Bible House.
- Seward, W. H. (1873). *Travels around the world*, Olive Risley Seward (Ed.). New York: D. Appleton and Company.
- Clark, F. E. (1895). *Our journey around the world*, Hartford: Conn., A. D. Worthington.
- Ninde (Gamewell) M. L. (1886). *We two alone in europe*, Chicago: Jansen, McClurg & Co.
- Byran, W. J. (1907). *The old world and it's ways*, St. Louis: The Thompson Publishing Company.
- Cox, S. S. (1887). *Diversions of a diplomat in Turkey*, New York: C.L. Webster & Co.
- West, M. A. (1875). *The romance of missions or inside views of life and labor in the land of Ararat*, New York: Anson D. F. Ransolph & Co.⁴

Verilerin Analizi

Araştırmada toplanan veriler betimsel analiz tekniği ile incelenmiştir. Bu tekniğin seçilmesinde verileri daha önceden belirlenen temalar çerçevesinde özetlemeye ve yorumlamaya imkân tanması ile yapılan alıntılardaki neden-sonuç ilişkilerini irdelemeye fırsat vermesi etkili olmuştur (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 256).

⁴ Maria A. West İstanbul'da bulunmamıştır. Yazar, ABCFM'nin Ortadoğu'ya gönderdiği Amerikalı bir misyonerdir. Ancak hem eserinde Robert Kolej ile ilgili önemli bilgilere yer vermesi, hem Doğu kültürünü tanması, hem de Christopher Robert'in yakın arkadaşı olması ve kitabını ona ithaf etmesi sebebi ile araştırma içerisine dâhil edilmiştir.

BULGULAR

Kolej'in Kuruluşu ve Mevkî

Yolu İstanbul'a düşen Amerikalıların neredeyse tamamı kolejin mevkiinden övgüyle bahsetmiş ve kolejin kuruluşunu adeta bir zafer gibi anlatmıştır. Bunda muhakkak, okulun kuruluşunun Amerikalılar için bir hayli zahmetli olmasının payı vardır. Amerikalı yazar, gazeteci ve seyyah Anna Bowman Dodd, Bay Robert ve Misyoner Hamlin'in okulu açabilmek için *başarılı olmak isteyenlerin gösterdiği kusursuz sabırla* yedi yıl beklediklerini söyler (Dodd, 1903: 477). Ancak bu abartılı bir rakamdır. Yine Bayan Dodd, bir Amerikan koleji kurma fikrinin ilk kez 1859 yılında ortaya atıldığını ve bu fikrin büyük bir muhalefete sebep olduğunu söyler (Dodd, 1903: 477), ancak bu fikir daha erken bir tarihte ortaya atılmıştır.

İstanbul'da bir Amerikan Koleji'nin kurulması yönündeki fikri ilk kez ortaya atanlar Yale Üniversitesi mezunu James ve William Dwight kardeşlerdir⁵ (Washburn, 1909: 3). Dwight kardeşlerin babası Dr. Harrison Otis Dwight, ABCFM üyesi bir misyonerdir ve Ortadoğu'daki Ermeniler üzerine araştırmalar yapmış, uzun süre bölgede kalmıştır (Bliss vd., 1904: 218). Dwight kardeşler koleji seküler, Osmanlı'daki tüm etnik ve dînî kökenden gençlerin başvurabilecekleri bir okul olarak düşünmüş ve bu fikri 1857'de Amerikalı tüccar Christopher Rheinlander Robert'e açmışlardır. Bay Robert, konuyu Hamlin'e açmış, Hamlin de önceleri teklife temkinli yaklaşmış ancak ABCFM ile aralarında oluşan anlaşmazlık ve bir yol ayrımına girmiş olması konuya daha sıcak bakmasına, en azından daha ciddi düşünmesine sebep olmuştur.

Hamlin 1860'ta, misyonerlikten ayrılmaya ve Bay Robert'in desteği ile İstanbul'da *Protestan ilkelere bağlı* bir okul kurmaya karar vermiştir (Akaş, 2017: 30). Elbette okulun güçlü bir mâlî desteğe sahip olmadan açılması mümkün değildir. Koleje bu desteği Christopher Robert sağlamıştır. Bu sebeple de hemen her seyahatnamede Bay Robert'in ismi zikredilir. Koleji bizzat görmüş ve hatta teftiş etmiş olan Amerikalı diplomat William H. Seward, *Türkiyeli gençler için Bay Robert tarafından kurulan* kolejden övgüyle söz eder ve Bay Robert'in kolejin kurulmasına yaptığı katkının altını çizer (Seward, 1873: 641).

Kuşkusuz Kolej'in en dikkat çekici tarafı bulunduğu konumdur. Kolej, *Boğaziçi'nin Avrupa yakasında, İstanbul ile Boğaz'ın yukarı ucunun tam ortasında bulunmaktadır*. Bu tarif Birleşik Devletlerin 1885-87 yılları arasında İstanbul'daki temsilciliğini yapan Samuel Sullivan Cox'a aittir ve kolejin konumunun önemi ve güzelliği vurgular (Cox, 1887: 292). William H. Seward da Kolej'in, boğaza en hâkim yerlerden birine kurulduğunun altını çizer. Seward, Kolej'in bu mevkiye sahip olmasının *Müslümanların kıskançlığına* sebebiyet verdiğini ve iki hükümet arasında uzun ve zaman zaman da tatsız anlaşmazlıklara yol açtığını söyler (Seward, 1873: 641).

Gerçekten Kolej'in bulunduğu yerde kurulması hiç kolay olmamış ve Seward'ın belirttiği üzere (Seward, 1873: 641) her iki taraf için de uzun ve tatsız bir sürecin ortaya çıkmasına

⁵ Ayşe Aksu, *Robert Kolej'in İzinde, Türkiye'de Amerikan Misyonerliğinin Eğitim Stratejisi* başlıklı çalışmasında kolejin kurulması fikrinin ilk olarak kimin aklında belirmediğine dâir bir tartışmaya girmiş ve bu fikrin bizzat Hamlin tarafından Dwight kardeşlere verilmiş olabileceğini gerekçeleri ile iddia etmiştir, bkz., Aksu, 2017: 282-293.

sebepl olmuştur. Hamlin Kolej'in kuruluşu için gerekli maddî imkanlara kavuşur kavuşmaz arâzî aramaya koyulmuş ve Ahmet Vefik Paşa'ya ait Hisar'daki arâzîde karar kılmıştır. Ahmet Vefik Paşa önce arâzîsini satmak istemese de sonra râzî olmuştur⁶ (Hamlin, 1878: 476). Ancak arâzî satın alınmış olsa da imâr izni alınamamıştır. Dodd'un aktardığına göre Sami Paşa izin belgesi kendisine sunulduğunda cevabında *hiç beklenmeyecek bir dürüstlük ile imparatorlukta Hıristiyan cemaâtlerin zaten Müslümanlardan daha çok okulu, kitabı, eğitimi ve istihbârâtı var* demiş ve görevi Müslüman okulları Hıristiyan okulları ile aynı seviyeye getirmek olduğundan Kolej'e yönelik bir muhalefet oluşturmuştur (Dodd, 1903: 477). Dodd'un bu ifâdeleri Hamlin'in anılarındaki ifâdelerle neredeyse birebir örtüşmektedir (Hamlin, 1878: 289). Dolayısıyla bu durum, bu ifâdeleri kolejde bulunduğu dönemde, oradaki sohbetlerde ezberlediği fikrini akla getirir. Bu da kolejdeki bakış açısını gözlerimizin önüne serer.

Devlet yetkililerinin okulun imâr iznini sürekli ertelemesi sebebi ile Hamlin koleji, halihazırda Merzifon'a taşınmış olan Bebek Teoloji Okulu'nun eski binâsında açmaya karar verir. Nihayet okul, 16 Eylül 1863'te üç İngiliz bir Amerikalı, dört öğrenci ile açılmıştır (Hamlin, 1912: 437). Okulun Rumeli Hisarı'ndaki arâzîye taşınması ise ancak 1871'de mümkün olmuştur. Araziyi satın almış olsa da imâr iznini bir türlü çıkaramayan Hamlin, araya yüksek diplomasiyi sokmuş, 1868 yazında Amerika'nın Avrupa Donanma Komutanı Amiral David Farragut'un İstanbul'da onuruna verilen ziyafette konuyu dile getirmesini sağlamıştır. Amiral, okulun inşaatına neden müsaâde edilmediğini Sadrâzam, Serasker, Hâriciye ve Bahriye Nâzırlarına ayrı ayrı sorunca, donanmanın okul meselesi yüzünden geldiği düşünülmüş, bunun üzerine sadece inşâ izni verilmekle kalmamış, okula Amerikan bayrağının bile asılmasına imkan verecek şekilde kapitülasyon izinleri verilmiştir (Soysal, 2013: 44). Böylece Robert Kolej'in Hisar'daki asıl binasının temeli 1869'da atılmıştır. Amerikalı misyoner H. Allen Tupper, Kolej'in sahip olduğu *muazzam mülk*'ün *imtiyazlı* konumuna dikkat çeker (Tupper, 1898: 410). Benzer şekilde Dodd da Kolej'in *padişah irâdesi* ile kurulduğunu ve *irâdenin Türkiye'deki en güvenli, en kutsal ve dolayısıyla en özel teminat* olduğunu söyler (Dodd, 1903: 477). Neredeyse tüm seyyahlar bu *irâdenin* elde edilmesini bir zafer gibi anlatırlar. Öyle görünüyor ki, bu zafer edâsının ardındaki neden sadece bir Amerikan Koleji kurabilme meselesi değil, İstanbul'un Hıristiyan dünyasında sahip olduğu ayrıcalıklı konumdur.

Dönemin meşhur kadın seyyahlarından Mary L. Ninde, Kolej'in bulunduğu yerin Darius'un Avrupa'ya geçtiği yer olduğunu belirtir (Ninde, 1886: 316). Ancak daha da önemli olan tam olarak Kolej'in bulunduğu yerin Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'u fethinde oynadığı roldür. Fethi mümkün kılan, Fatih'in Asya'dan Bizans'a girmesini sağlayan (Byran, 1907: 366) Rumeli Hisarı Kolej'in manzarasını süslemektedir (Dodd, 1903: 263). Öyle ki Seward

⁶ Ahmet Vefik Paşa'nın arâzîsini bir Amerikan Kolej'i için satmasına yönelik ciddi eleştiriler vardır. Sayın Mustafa Gündüz, Hamlin'in Ayşe Aksu tarafından Türkçeye tercümesi yapılan *Robert Kolej Uğruna Bir Ömür* (My Life and Times adlı eser, Türkçeye çevrilirken başlıkta değişiklik yapılmıştır) adlı eseri için yazdığı kritikte paşayı ciddi şekilde eleştirir bkz: Gündüz, 2013: 85. Ancak paşanın araziyi satış nedenleri üzerinde farklı rivâyetler vardır. Bunlardan birine göre Ahmet Vefik Paşa, bu teklif kendisine ilk sunulduğunda *Frenk Protestanlarına verecek arâzîm yok* cevabını vermiştir (Akaş, 2017: s. 31). Osman Ergin'in bildirdiğine göre ise paşayı böyle bir karara sevk eden, paşanın Paris'teki sefirliği sırasında hükümet adına masraflarda bulunması ancak hükümetin bu masrafları karşılamaması üzerine ekonomik açıdan bir darboğaza girmiş olması ve haysiyet ve şerefini korumak istemesidir (Ergin, 1977: 784), ki bu anlatı Hamlin'in anılarında da benzer şekilde yer almaktadır.

Kolej’de yaptığı konuşmada *Amerika’nın keşfinden kırk yıl önce 1453’te Hıristiyan ordusunu yıkan ve Müslüman despotizminin kurulmasını sağlayan kuleler, politikai olduğu kadar dîni bir dirilişe de tanık oluyor* diyerek bu meseleyi açıkça dile getirmiştir (Seward, 1873: 642). Nitekim Hamlin’in anılarında da benzer ifâdelere rastlanır. Hatta Hamlin, okulun inşaatına başladığında ilk köşe taşı indirilirken Yunan bir hatibin yaptığı konuşmayı anılarında zikretmiştir. Bu konuşmada hatip, kolej için yapılacak binayı Fatih Sultan Mehmet’in surlarıyla karşılaştırıp *bu bina o surlardan daha yüksek bir yerde bulunmaktadır. Onlara hükmetmektedir. Bu binanın gücü mânevîdir ve ebedîdir. O surların yıkılıp gittiğini görecektir* demiştir (Hamlin, 1878: 297). Hamlin’in bu ifâdeyi anılarına eklemesi onun da bu düşünceyi desteklediğini göstermektedir (Aksu, 2017: 313).

Dodd ise Cizvitler gibi yabancıların Boğaz kıyılarına ayak basmak için bütün yetenekleri, becerilerini, etkilerini ve siyasi güçlerini kullanmalarına rağmen Müslümanların dört yüzyılı aşkın süredir Boğaz’ı yabancı akınlarından korumayı başardığını, sağlam durabildiklerini söyler. Dodd’a göre, asırlardır süren bu mücadeleyi ne Yahudiler, ne Cizvitler ne de Rus ya da Yunanlılar kazanmıştır. Bunu başaran ancak *serbest bir cumhuriyet* olmuştur. Dodd, bu noktada Amerika’nın uluslararası boyuttaki gücüne dikkat çekerek *zaten bir Amerikalı ne zaman kendi yenilgisine ilişkin kötü bir sürprize izin vermiştir ki?* der (Dodd, 1903: 477-478). Bununla birlikte Dodd, Şarklıların son derece kurnaz olduğunu belirterek, Kolej’in kurulmasına izin verilmesinin altında bir sebep arar. O’na göre Şark medeniyeti bilgelik içerisinde *dur bakalım* demiştir, *gavur gelir ve okullarını kendisiyle birlikte getirir. Yanında getirdiği her şeyle –kitaplar, yeni diller ve Batılı eğitimin bütün sırları- bize bildiği her şeyi öğretmek için sonsuz bir özlemlle doludur. Öğreteceği her şeyi öğrenelim. Değerli bulduklarımızı alırız, bizim için iyi ve hikmetli olanı, gayretle öğrenip, unutmuyoruz. Onun dışındaki her şey gereksizdir.* Bununla birlikte Dodd’a göre hükümetin, Kolej’in kurulmasına izin vermesi Müslümanların *dinde zorlama yoktur* ilkesi içerisinde de değerlendirilmelidir. Nitekim benzer bir nezâket örneğine Avrupa’da rastlamak neredeyse imkansızdır (Dodd, 1903: 478).

Kolejin Öğrencileri ve Etnisite Meselesi

Robert Kolej’in dikkat çeken bir başka özelliği, hemen her milletten öğrenciyi bir arada barındırmasıdır. Mary N. Ninde, kolej öğrencilerinin on iki farklı milletten oluştuğunu söyler (Ninde, 1886: 315). Maria A. West bu sayıyı on yedi olarak verirken (West, 1875: 639), Francis E. Clark yarım düzine (Clark, 1895: 554), Dodd on altı der (Dodd, 1903: 268). Muhtemelen hiç biri tam rakamı bilmemektedir. Zaten önemli olan da bu rakamlar değil, kolejin gerçekten neredeyse Osmanlı topraklarında bulunan tüm milletlerden öğrencileri eğittiğinin belirtilmesidir. Dodd, meraklı, şevkli, acemi ama uysal bunca çocuğun bir arada bulunmasından büyük şaşkınlık duyar ve koleji Babil ülkesine benzetip dil karmaşasından söz eder (Dodd, 1903: 264).

Hamlin’in damadı ve kolejin ikinci müdürü Washburn’un verdiği rakamlara göre, 1863-1902 yılları arasında 199’u Bulgar, 161’i Ermeni, 82’si Rum, 22’si de diğer milletlerden olmak üzere 464 öğrenci kolejden mezun olmuştur (Washburn, 1909: 305-306). Kolej kurulurken alınan *tüm din ve milletlerden öğrencilere açık olacak* ifâdesi bir ölçüde uygulanmış gibi gözükmektedir. Tek fark Türk öğrencilerin neredeyse hiç mezun olamamasıdır.

Kolejde bulunan ve gözlemlerini açık sözlülükle kaleme alan Dodd, Washburn’a ne kadar Türk öğrenci olduğunu sorunca, Washburn, *az, çok az, onlar da ya nâdiren ya da hiç mezun*

olamıyorlar cevabını vermiştir (Dodd, 1903: 268). Kolejden mezun olan Türklere dâir elimizdeki veriler de bu ifadeyi doğrulamaktadır⁷.

Kolejdeki öğrencilerin neredeyse yarısının Bulgar olması bir tesâdüf değil, kolejin misyonlarından biridir. Dodd da bu misyonu farketmiş ve *Türk boyunduruğunun alaşağı edilmesi için yapılan gizli planların ya Robert Kolej'inden ya da başka bir yabancı misyoner okulundan mezun olan coşkulu genç devrimcilerin tasarlamasıyla yapıldığını, konuyu bilenlerden öğreniyoruz* diyerek açıkça ifade etmiştir (Dodd, 1903: 479).

Bulgar meselesi kolej için bir misyondur dedik. Bu açıktır çünkü Amerikalıların Bulgar misyonu bizzat Hamlin'in teklifi ve yönlendirmesi ile başlamıştır (Aksu, 2017: 380-391). Dolayısıyla kolejde buna yönelik bir program benimsenmesi şaşırtıcı değildir. Nitekim Samuel Sullivan Cox da *millî şarkılarla sınırlı olsa da bir edebiyatları olan Bulgarların zekâsını Robert Koleji uyandırmıştır* der (Cox, 1887: 658). Robert Kolej'in Bulgar bağımsızlık mücadelesindeki rolü küçümsenmemelidir ancak bunu sadece Robert Kolej'e mal etmek saflık olur⁸. Bununla birlikte Cox'un da ifade ettiği gibi (Cox, 1887: 184) Bulgar Bağımsızlık Savaşı liderlerinin büyük bir kısmının Robert Kolej'den çıktığı bilinen bir şeydir. Zirâ Bulgaristan'ın dört başbakanı Robert Kolej mezunudur (Akaş, 2017: 220).

Kolej'in Önemi ve Etkisi

Robert Kolej Amerikalıların sınırları dışında kurdukları ilk kolejidir. Başlangıcından itibaren her zaman son derece kaliteli bir eğitim programına, katı kurallara sahip olmuş, öğretmenlerini titizlikle seçmiş ve her zaman İstanbul'daki en iyi okullar arasında yer almıştır. Kolejin bu başarısı Amerikalıları her zaman gururlandırmış gibi gözükmektedir. H. A. Tupper, Kolej'in kurulduktan üç dört yıl sonra Küçük Asya'daki en büyük güçlerden birine dönüştüğünü büyük bir kıvançla söyler (Tupper, 1898: 410). Bununla birlikte kolej mezunlarının büyük bir kısmı, Maria A. West'in de ifade ettiği gibi Doğu'da yüksek mevkilere gelmiştir (West, 1875: 639).

Robert Kolej aynı zamanda İstanbul'daki Amerikalılar için de bir buluşma ve aidiyetlik duygusuyla tutunabilecekleri bir mekan rolü görmüştür. İstanbul'a gelen Amerikalı yöneticiler kolejde ağırlanmış, bu esnada İstanbul'daki Amerikalılar da bu gibi toplantılarda hazır bulunmuşlardır. Seward'ın İstanbul seyahati bunun en bariz örneğidir. Öyle ki ikram edilecek yiyecekler dahi İstanbul'da yaşayan Amerikalılar tarafından hazırlanmıştır (Seward, 1873: 642). Bununla birlikte Amerikalıların İstanbul'a özel bir ilgi duyduğu ortadadır. Bunun başka bir araştırmanın konusu olacak pek çok siyasi, ekonomik ve dîni nedeni vardır. Ancak misyonerlik faaliyetleri için ABCFM'nin İstanbul'a önem gösterdiği açıktır. Clark bu konuya değinir ve Amerikalıların misyonerleri ile İstanbul'u işaretlediğini, bu şehirdeki en önemli eğitim enstitüleri ve Hıristiyanlıkla ilgili meseleleri kontrolleri altına aldıklarını söyler (Clark, 1895: 554). Bu noktada Robert Kolej'e önemli görevler düşmüş olmalıdır. Nitekim daha önce

⁷ bkz. Aksu 2017, Freely 2009. Ancak bu durum ilerleyen yıllarda değişecek 1938'e gelindiğinde kolejden mezun olan Türk öğrenci sayısı 288'e çıkacaktır (Millas, 2013: 156)

⁸ Bağımsızlık mücadelesinin fikrî yapısını oluşturacak kadroların yetişmesi 19. asrın başlarına gider. Bunlardan en önemlisi V. E. Aprilov'un (1789-1847) Bulgar milletini uyandırmak için açtığı Avrupaî okulda yetişenlerdir. Bu dönemde okullaşma oranı hızla artmış, Bulgarca eserlerin sayısı ve okuyazar kitlesi kısa sürede büyümüş ve İnalçık'ın ifadesiyle *bir okuma aşkı husûle gelmiştir*. Ayrıca Avrupa Üniversitelerinde ve bilhassa Rus mekteplerinde okuyan ve ileri bir kültüre ulaşan gençler ortaya çıkmıştır. bkz. İnalçık, 2017.

bahsedildiği gibi Dwight kardeşler her ne kadar kolejin seküler bir yapıda olmasını istemiş olsalar da gerek Robert gerekse Hamlin beyler bu fikre sıcak bakmamışlardır. Bay Robert, *ayırt edici noktası Hıristiyanlık olmayan bir okul için neden para yatıralım* derken, Hamlin İstanbul'daki fikrî yapının seküler bir okula hazır olmadığını, dinsiz bir okulun anormal olarak algılanacağını söylemiştir (Washburn, 1909: 4). Kolej resmi olarak ABCFM'den bağımsız olarak kurulmuş olsa da kurucuları da öğretmen teşkilâtı da genellikle bu örgüte bağlı kişilerdir (Jenkins, 2008: 16). Ayrıca kolejde görevlendirilecek öğretmenlerde aranan kriterlerde, *dindar ruhu misyoner ruhuyla birleşmiş* olma şartı yer almaktadır (Gündüz, 2016: 372). Kolej ırk, din, mezhep ayrımı yapmaksızın herkese açık olsa da *tüzüğün kaynağı İncil ve onun öğretileridir* (Washburn, 1909: 16). Ayrıca kolejin kuruluş aşamasında Bay Robert'in tavsiyesi doğrultusunda Hamlin İstanbul'da bir danışma kurulu oluşturmuştur. Bu kurulda William G. Schaffler, Edwin E. Bliss, Tillman T. Trowbridge, Elias Riggs, George F. Herrick, John P. Brown, Count Zuylen de Nyvelle bulunmaktadır. John P. Brown ve Count Zuylen de Nyvelle hariç diğer isimlerin hepsi bilfiil sahada çalışan Amerikan misyonerlerdir. Dolayısıyla kolejin aslında seküler bir yapıda kurulmadığı, hatta ABCFM'nin onay ve desteğini aldığı görülmektedir (Aksu, 2017: 301-302). Nitekim kolej, misyonerlik faaliyetleri için her zaman önemli bir merkez olmuştur.

SONUÇ

Seyahatnamelerde çoğunlukla Osmanlı Devleti'ne karşı düşmanca bir tutum olduğu göze çarpmaktadır. Kolej'in kuruluş aşamasında yaşanan zorluklar bu düşmanlığı körüklemiş gibi gözükmektedir. Ayrıca İstanbul'un Fatih Sultan Mehmet tarafından fethi, Hıristiyan ordusunun fetih sırasında yenilmesi ve dağılması seyahatnamelerde bir matem havası içinde anlatılır. Ancak seyahatnamelerde, Kolej'in kurulması Hıristiyanlığın yaşadığı bu yenilgiyi bir ölçüde telâfi ediyor gibi zikredilir. Bununla beraber incelenen seyahatnameler içerisinde Kolej'den en çok söz eden Dodd, bu tavıra az da olsa tepki gösterip Kolej'e verilen izini Müslümanların dinde zorlama yoktur ilkesi ile açıklamaya çalışıp farklı bir pencereden bakan tek yazardır.

Kolej'deki etnisite çeşitliliği yazarlar tarafından en çok zikredilen konuların başında gelir. Araştırmada, Kolej'in Bulgar gençleri bağımsızlık fikrine yönlendirdiği, Cox ve Dodd gibi yazarların bu konudan çok net bir şekilde bahsettiği görülmüştür. Nitekim bu veriler Bulgar milliyetçiliği ve bağımsızlık mücadelesinde Robert Kolej'in rolü üzerine yapılmış diğer çalışmaları desteklemektedir (Merdivenci, 1988a-1988b; Akca, 2016).

Seyahatname yazarlarının en çok dikkat çektikleri konu Kolej'in bulunduğu mevki'dir. Bugün Boğaziçi Üniversitesi sınırları içerisinde yer alan kolej binası, İstanbul'un, boğaza en hâkim yerlerinden birinde bulunmaktadır. Rumeli Hisarı'na bakan kolej manzarası, yazarların meseleyi İstanbul'un fethi ile ilişkilendirmelerine sebep olmuştur.

Yazarların Kolej'in Ortadoğu'daki en büyük güçlerden biri olduğunu belirtmesi ve ondan övgüyle bahsetmesi dikkat çeker. Nitekim bu konuda haksız değillerdir. Robert Koleji uzun süre, Bulgaristan örneğinde olduğu gibi, Doğu'da etkili olmuş bir eğitim kurumudur. Ayrıca, Kolej resmi olarak ABCFM'den bağımsız olarak kurulmuş olsa da, üstü kapalı bir şekilde misyonerlik faaliyetlerini sürdürmüştür. Hatta bu konuda Doğu'da bir merkez konumuna gelmiştir.

KAYNAKLAR

- Akaş, C. (2017). *Tepedeki okul, Robert Kolej'in üç yüzyılı*, İstanbul: NMC Televizyon ve Reklamcılık/Matsis Matbaa.
- Akca, Ü. (2016). Protestan misyonerler ve millî devletlerin doğuşu: Robert Kolej ve Bulgar millî devleti örneği, *Sosyoloji Konferansları*, 53(1), ss. 275-301.
- Aksu, A. (2017). *Robert Kolej'in izinde, Türkiye'de Amerikan misyonerliğinin eğitim stratejisi*, İstanbul: Dergah Yayınları.
- Bartlett, S. C. (1876). *Historical sketch of the missions of the American Board in Turkey*, Boston: Board.
- Bliss, E. M. & Dwight, H. O. & Tupper, H. A. (1904). *The encyclopedia of missions, descriptive, historical, biographical, statistically*, New York: Funk & Wagnalls Co.
- BOA, Y.. EE.. Dosya No: 112, Gömlek No: 6.
- Byran, W. J. (1907). *The old world and it's ways*, St. Louis: The Thompson Publishing Company.
- Clark, F. E. (1895). *Our journey around the world*, Hartford: Conn., A. D. Worthington.
- Cox, S. S. (1887). *Diversions of a diplomat in Turkey*, New York: C.L. Webster & Co.
- Çetin, A. (1981). Maârif Nâzırı Ahmed Zühdi Paşa'nın Osmanlı İmparatorluğu'ndaki yabancı okullar hakkındaki raporu, *Gineydoğu Avrupa Araştırmaları Dergisi*, 10-11, ss. 189-219.
- Dodd, B. A. (1903). *In the Places of the Sultan*, New York: Dodd, Mead and Company.
- Ergin, O. (1977). *Türk maarif tarihi*, İstanbul: Eser Matbaası.
- Ergün, M. (1996). *İkinci Meşrutiyet Dönemi'nde eğitim hareketleri*, Ankara: Ocak Yayınları.
- Fortna, B. (2005). *Mekteb-i Hümayûn, Osmanlı İmparatorluğu'nun son döneminde İslâm, devlet ve eğitim*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Freely, J. (2009). *A history of Robert College*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Gündüz, M. (2013). Robert Koleji [Boğaziçi Üniversitesi]'nin kuruluş hikayesi, *Türk Yurdu*, 315, ss. 82-86.
- Hamlin, C. (1878). *Among the Turks*, New York: Robert Carter and Brothers.
- Hamlin, C. (1912). *My Life and times*, Boston: The Pilgrim Press.
- İnalçık, H. (2017). *Tanzimat ve Bulgar meselesi*, İstanbul: Kronik Kitap.
- Kocabaşoğlu, U. (2000). *Anadolu'daki Amerika*, Ankara: İmge Yayınevi.
- Merdivenci, A. (1988a). Robert Kolej'in ilk kırk yılında kolejde yetiştirilmiş olan Bulgarlar I, *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, 15, ss. 42-49.
- Merdivenci, A. (1988b). Robert Kolej'in ilk kırk yılında kolejde yetiştirilmiş olan Bulgarlar II, *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, 16, ss. 2-8.
- Millas, H. (2013). Robert Kolej Öğrencileri ve Etnik Kimlikler, 1868-1938, İçinde, C. Akaş (Ed). *Bir geleneğin anatomisi, Robert Kolej'in 150 yılı 1863-2013* (s. 154- 171). İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü.
- Ninde (Gamewell) M. L. (1886). *We two alone in europe*, Chicago: Jansen, McClurg & Co.
- Ortaylı, İ. (1981). Osmanlı İmparatorluğu'nda Amerikan okulları üzerine bazı gözlemler, *Amme İdaresi Dergisi*, 14, ss. 86-96.
- Seward, W. H. (1873). *Travels around the world*, Olive Risley Seward (Ed.). New York: D. Appleton and Company.
- Somel, S. A. (2015). Kırım Savaşı, Islahat Fermanı ve Osmanlı eğitim düzeninde dönüşümler. İçinde H. İnalçık, N. Seyithanlioğlu (Eds.) *Tanzimat*, (s.684-708). İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.
- Soysal, F. (2013). Robert Kolej'in Osmanlı Dönemi, İçinde, C. Akaş (Ed). *Bir geleneğin anatomisi, Robert Kolej'in 150 yılı 1863-2013* (s. 42-107). İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü.
- Stevens, M. & Stevens, M. (2012). *Against the Devil's current, the life and times of Cyrus Hamlin*, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.
- Tupper, H. A. (1898). *Around the world with eyes wide open*, New York: The Christian Herald Bible House.
- Washburn, G. (1909). *Fifty years in Constantinople and recollections of Robert College*, Boston and New York: Houghton Mifflin Company.

West, M. A. (1875). *The romance of missions or inside views of life and labor in the land of Ararat*, New York: Anson D. F. Ransolph & Co.

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yıldız, Ö. & Yavaşer, R. (2016). İstanbul Robert Koleji üzerine bir değerlendirme, *Tarih Okulu Dergisi*, 9 (25), ss. 579-598.

EXTENDED ABSTRACT***Its Establishment, Students, and Effect: Robert College with the Memories of American Travelers, Diplomats, and Missionaries******Introduction***

The Ottoman Empire always hosted many minorities within its borders. For this reason, there were always schools that belonged to the minorities. However, not only did the minority schools get out of control by growing rapidly with Tanzîmât, and Edicts of Reform and Justice since the early 19th century but also it became difficult for the state to dominate these schools due to the missionary activities. Therefore, these schools became a problem for the state. So much so that, by the year 1900, only the number of American schools in Anatolia reached 417 and the number of students reached 17,556 (Kocabaşoğlu, 2000: 122). The most important of these schools is Robert College.

The founder of the College, the missionary Hamlin, founded a school named Bebek Seminary for Armenian youth in 1840 in İstanbul (Hamlin, 1912: 208-9). Hamlin used a fairly progressive training methods at this school and made English the education language (Akas, 2017: 17). However, his behaviors caused him to fall out with ABCFM and drew the attention of Armenian Patriarchate. Although the school was shut down a few times, it was opened again and continued to give education for 22 years (Hamlin, 1912: 256). However, the things that happened came between Hamlin and ABCFM. In 1860, when the school had a full Theology School identity, Hamlin, separating completely from ABCFM, devoted himself to the preparations for the foundation of Robert College (Kocabaşoğlu, 2000: 61).

Aim of the Study

In this study, it has been tried to evaluate the foundation of the College, its students, and effect based on the observations of American travelers, missionaries, and diplomats who visited İstanbul.

Method

In this study, the data obtained with the method of reviewing (travel writings) were examined by document analysis which is a qualitative research method.

Data Source

For this research, firstly Americans who came to İstanbul and wrote their memories were identified and those who did not mention Robert College were eliminated. The remaining eight travel writings were studied and the information in them was supported by the sources other than travel writings.

The travel writings used in the study are as follows:

- Dodd, B. A. (1903). *In the Places of the Sultan*, New York: Dodd, Mead and Company.
- Tupper, H. A. (1898). *Around the world with eyes wide open*, New York: The Christian Herald Bible House.
- Seward, W. H. (1873). *Travels around the world*, Olive Risley Seward (Ed.). New York: D. Appleton and Company.
- Clark, F. E. (1895). *Our journey around the world*, Hartford: Conn., A. D. Worthington.
- Ninde (Gamewell) M. L. (1886). *We two alone in europe*, Chicago: Jansen, McClurg & Co.

- Byran, W. J. (1907). *The old world and it's ways*, St. Louis: The Thompson Publishing Company.
- Cox, S. S. (1887). *Diversions of a diplomat in Turkey*, New York: C.L. Webster & Co.
- West, M. A. (1875). *The romance of missions or inside views of life and labor in the land of Ararat*, New York: Anson D. F. Ransolph & Co.

Data Analysis

The data collected in the study were analyzed by using descriptive analysis technique. This technique was chosen due to the opportunity it provides to summarize and interpret the data within the framework of previously defined themes, to allow direct quotation to be frequent and investigation of the cause-and-effect relationships in the quotations (Yıldırım and Şimşek, 2013: 256).

Findings

Foundation of the College and its Location

Almost all of the Americans who came to İstanbul mentioned the college and its location with praise and they spoke about the foundation of the college as it were a triumph. Certainly, this was partly due to the fact that the establishment of the school was a great deal of trouble for the Americans.

In 1860, Hamlin decided to quit the missionary and establish a school *committed to the Protestant principles* with the support of Mr. Robert (Akas, 2017: 30). Christopher Robert provided the financial support for the establishment of the College. For this reason, Mr. Robert's name was mentioned almost in each travel writings. The American diplomat William H. Seward, who saw the college in person and even inspected, praised the college *founded by Mr. Robert for the Turkish youth* (Seward, 1873: 641).

Undoubtedly, the most remarkable aspect of the College is its location. College, on the European side of the Bosphorus, is located in the middle of İstanbul and the upper end of the Bosphorus. Seward says that the *Muslims grow jealous* due to the location of the College and causes long and sometimes unpleasant disagreements between the two governments (Seward, 1873: 641).

Establishing the college in the area where it is located was not easy at all and as Seward mentioned (Seward, 1873: 641) it caused the emergence of a long and unpleasant process for both sides. However, the barriers were passed and the College was opened in one of the most prestigious locations in İstanbul.

An American missionary H. Allen Tupper draws attention to the *privileged location* of the *magnificent property* that the College owns (Tupper, 1898: 410). Similarly, Dodd also says that the College was established with the will of the Sultan and *the will* (irâde) is the most reliable, sacred and therefore the most special warranty in Turkey (Dodd, 1903: 477). Almost all travelers mention attaining of this *will* as if it is some sort of victory. It seems that the reason behind this feeling of triumph was not only the establishment of an American College but also the privileged location that İstanbul had in the Christian world. This is because the College has the view of Rumeli Hisarı, which enabled Fatih Sultan Mehmet to conquest İstanbul. In fact, Seward, in one of his speeches, addressed this issue openly and said that the towers, which enabled *the destruction of the Christian army and the establishment of the Muslim despotism in 1453, 40 years before the discovery of America, were witnessing a religious as well as political resurrection* (Seward, 1873: 642).

Students of the College: Ethnicity Issue

Another remarkable feature of Robert College is that it has students almost from every nation. Travelers mention different numbers about how many states the students are from. However, what they actually try to

express is the amazement they feel about so many nations being together. Even Dodd likened it to the Babylonian country to emphasize the diversity of languages (Dodd, 1903: 264).

The fact that nearly half of the students in the college are Bulgarians is noteworthy. As a matter of fact, there was a special interest in Bulgarian students at the College and as Dodd and Cox pointed out, these students planted the seeds of the fight for independence at the College (Cox, 1887: 658, Dodd, 1903: 479). However, reducing the Bulgarian Independence War to Robert College would be simplifying the issue.

The Importance and Influence of the College

Robert College is the first college established outside the borders of the Americans. Since the beginning, it has always had a quality education program and strict rules; the teachers have been carefully selected and it has always been among the best schools in İstanbul. It seems like the success of this college has always made Americans feel proud. H. A. Tupper speaks proudly that three or four years after the establishment of the College it turned into one of the greatest powers of the Asia Minor (Tupper, 1898: 410). Nevertheless, as Maria A. West expressed, a large proportion of college graduates came to high places in the East (West, 1875: 639).

At the same time, Robert College played the role of a meeting point and a place where they could hold onto with the sense of belonging for the American population in İstanbul. American administrators who came to İstanbul were welcomed in the college and at the same time, the Americans in İstanbul were present at such meetings. Seward's İstanbul trip is the most obvious example of this. Furthermore, even the food that would be served was prepared by the Americans living in İstanbul (Seward, 1873: 642). However, it is clear that the Americans had a special interest in İstanbul. This has many political, economic and religious reasons which will be the subject of another study. However, it is obvious that the ABCFM attaches importance to İstanbul for the missionary activities. Clark mentions this subject and says that the Americans have marked İstanbul through their missionaries and have got the most important educational institutes in the city and the Christianity related issues under their control (Clark, 1895: 554). Although the College was established independent from the ABCFM, it must have undertaken important tasks regarding this issue. Indeed, almost all the teachers were the missionaries affiliated to the ABCFM. Therefore, the school has a mission side.

Result

It draws attention that there is mostly a hostile attitude towards Ottoman Empire in the travel writings. It seems like the difficulties experienced during the establishment of the College increased this enmity. Also, the conquest of İstanbul by Sultan Mehmet the Conqueror, defeat and collapsing of the Christian army during the conquest are told in a mourning way in the travel writings. However, in the travel writings, the establishment of the College is mentioned in such a way that as if this defeat of Christianity was compensated to some extent. Along with that, Dodd, who speaks the most about college in the travel writings reviewed, shows a slight reaction to this attitude; he is the only author to look at it from a different perspective by trying to explain the permission given to the college through the Muslim's principle that there is no compulsion in religion.

The diversity of ethnicity in the College is at the top of topics frequently mentioned by the authors. In the study, it has been seen that the Bulgarian youth of the college was guided by the idea of independence, and the authors such as Cox and Dodd mentioned this issue very clearly. Indeed, these data support other studies done on the role of Robert College in the Bulgarian nationalism and independence (Merdivenci, 1988a- 1988b; Akca, 2016).

The subject that the travel writings authors mostly draw attention to is the location of the College. The College building, located within the boundaries of the Boğaziçi University today, is in one of the best locations in

İstanbul with the top view of Bosphorus. The view of the college facing Rumeli Hisari caused the authors to relate the issue to the conquest of Istanbul.

It is noteworthy that the authors state that the College is one of the greatest powers in the Middle East and that they refer to it with praise. Indeed, they're not wrong about that. Robert College, as in the case of Bulgaria, is an educational institution that has been influential in the East for a long time. In addition, although the College was officially established independent from the ABCFM, it continued its missionary activities in an undercover way. In fact, it has become a center in the East for this issue.